

بررسی رابطه بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل‌های داخلی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مسعود ممرآبادی^۱، امیر غفوریان شاگردی^۲، محمد سجاد
غفوریان شاگردی^۳، معصومه داودی^۴

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل‌های داخلی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. این پژوهش از نظر هدف، پژوهشی کاربردی و به لحاظ روش انجام پژوهش، توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران که پس از نمونه‌گیری بالغ بر ۹۰ شرکت و در یک دوره زمانی ۷ ساله از سال ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷ است؛ می‌باشد. روش آزمون فرضیه پژوهش در مطالعه حاضر استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (EGLS) و رگرسیون لجستیک می‌باشد. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل‌های داخلی رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: استراتژی کسب و کار، ضعف کنترل‌های داخلی، بورس اوراق بهادار تهران

۱- کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران.

۲- استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران: ghafourian@imamreza.ac.ir

۳- کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی- مدیریت استراتژیک، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران.

۴- کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران.

استراتژی‌های کسب و کار (راهبردی) یک مفهوم گسترده است که بر اساس آن می‌توان استراتژی‌های راهبردی شرکت‌ها را در سطح تجاری و در سطح شرکت‌ها، نسبت به هم متمایز کرد. برنامه‌ی راهبردی در سطح تجاری شامل مشخص کردن انتظار شرکت برای رقابت در یک صنعت می‌باشد در حالی که برنامه‌ی راهبردی در سطح شرکت شامل مشخص کردن حوزه‌های کاری شرکت و منابع تغییر برنامه بین صنایع مختلف، می‌باشد (بدارد و گراهام، ۲۰۱۱). استراتژی‌های کسب و کار به عنوان یکی از عوامل تعیین‌کننده‌ی قدرت کنترل داخلی و به علت دو دلیل می‌باشند. نخست این که، نظریه‌ی سازمانی پیش‌بینی می‌کند که طراحی و قدرت محیط کنترل داخلی یک شرکت باید بر اساس استراتژی‌های راهبردی آن شرکت باشد. دوم این که، شرکت‌های مبتکر آینده‌نگر (یعنی شرکت‌هایی که اولین حضور را در بازار دارند)، معمولاً به صورت تکاملی فرصت‌ها را جهت ایجاد محصولات جدید در بازار دنبال می‌کنند، که همین موضوع موجب می‌شود این شرکت‌ها رشد سریعی داشته باشند و پیچیدگی بیشتری در آن‌ها رخ داده و اصلاحات و نوسان سود زیادی در این شرکت‌ها وجود داشته باشد. برعکس، شرکت‌هایی که از استراتژی‌های راهبردی تدافعی با محوریت کارایی تبعیت می‌کنند، مجموعه‌ای پایدار از محصولات را تولید کرده و الگوی رشد پایداری را در خط محصولات موجود نشان می‌دهند (ممرآبادی، ۱۳۹۷). تحقیقات قبلی به این نتیجه رسیده است که استراتژی‌های کسب و کار یک شرکت می‌تواند یکی از اولین بخش‌ها در طراحی سیستم‌های کنترل حساسی در یک شرکت باشد و این مطالعه‌ها پیش‌بینی می‌کند که شرکت‌های آینده‌نگر احتمالاً نسبت به شرکت‌های تدافعی، سیستم‌های کنترل داخلی ضعیف‌تری دارند. از این رو، استراتژی‌های راهبردی کسب و کار احتمالاً یکی از عوامل تعیین‌کننده‌ی مهم برای قدرت و کیفیت کنترل داخلی شرکت‌ها می‌باشد و از این رو، احتمال این که ضعف و مشکلات مدیریتی در گزارش‌های کنترل داخلی گزارشگری مالی نشان داده شود، از این برنامه‌ی استراتژی‌های راهبردی تأثیرپذیری دارد (بنتلی-گودی و همکاران، ۲۰۱۷). هر استراتژی علاوه بر پاسخگویی به شرایط محیطی، با استراتژی‌های سطوح دیگر و نیز با نقاط قوت و شایستگی‌های رقابتی واحد تجاری مربوط و با سطح شرکت به عنوان یک مجموعه واحد هماهنگ می‌باشد. هر یک از سطوح استراتژی با سایر سطوح استراتژی تعامل نزدیک و هماهنگی دارد و اگر کل شرکت بخواهد موفق شود باید این سه سطح یکپارچه باشند. استراتژی کسب و کار معمولاً در سطح محصولات یا واحد تجاری استراتژیک اجرا می‌شود و بر بهبود موقعیت رقابتی کالاها و خدمات شرکت در یک صنعت خاص یا یک بخشی از بازار خاص تأکید دارد (تانی و محب‌خواه، ۱۳۹۴). در کشور ما نیز به تازگی سازمان بورس و اوراق بهادار در راستای ماده ۳۵ دستورالعمل پذیرش بورس اوراق بهادار تهران اقدام به انتشار پیش نویس دستورالعمل کنترل‌های داخلی برای ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران کرده است بر طبق این ماده مدیریت مسئول ارزیابی اثر بخشی کنترل داخلی است و باید در مورد نتایج ارزیابی کنترل داخلی گزارش تهیه کند (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱). در بیشتر موارد ضعف‌های کنترل داخلی که توسط حسابرس گزارش می‌شود، در نامه مدیریت آورده می‌شود و به مدیریت ابلاغ می‌شود اما بین ضعف‌هایی که در نامه مدیریت وجود دارد با ضعف‌هایی که در گزارش حسابرس و بازرسی قانونی افشا می‌شود تفاوتی وجود دارد نوع دوم ضعف‌ها ضعف‌های بااهمیت کنترل داخلی هستند که بدلیل اهمیتشان در متن گزارش حسابرس افشا می‌شوند. لذا با عنایت به مطالب فوق در این پژوهش به دنبال پاسخ گویی به این سوال می‌باشیم که آیا بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل‌های داخلی رابطه معناداری وجود دارد؟

۲- مبانی نظری پژوهش

۲-۱- استراتژی کسب و کار

استراتژی، مفهومی است که از حوزه مدیریت نظامی سرچشمه گرفته است و اولین آثار مکتوب در این زمینه به حدود ۲۵۰۰ سال پیش باز می‌گردد. ولی سابقه کاربرد این مفهوم در حوزه مدیریت و بازرگانی به دهه پنجاه میلادی و در حقیقت به زمانی باز می‌گردد که نظریه پردازان سیستم‌های طبیعی، عامل محیط را در مطالعه سازمان‌ها وارد ساختند اما واژه استراتژی برای اولین بار توسط چندلر در کتاب استراتژی و ساختار به کار رفت. پس از چندلر دانشمندان دیگر به توسعه این مفهوم پرداختند و برای انجام این مهم دو سبک مطالعات موردی و پژوهش‌های تحلیلی را در این حوزه به کار گرفتند. در سال ۱۹۸۰، «پورتز» مفاهیم اقتصاد را در این حوزه به کار گرفت و موضوع استراتژی‌های عام را پس از چندین سال مجدداً مطرح ساخت. مینتربرگ مفهوم استراتژی‌های عام را گسترش داد و آن‌ها را در چارچوب سطوح سه‌گانه استراتژی ارائه کرد. علاوه بر این وی تعاریف گوناگون استراتژی را در پنج گونه دسته‌بندی کرد و برای نخستین بار مفهوم استراتژی نو پدید را در مقابل استراتژی برنامه‌ریزی شده و شکل‌گیری استراتژی را در مقابل فرمول‌بندی استراتژی مطرح ساخت. استراتژی شرکت را می‌توان شناسایی هدف اساسی، طرح‌ها و اقدامات سازمان برای رسیدن به آن هدف تعریف کرد. روشن است که این تعریف فقط یکی از ده‌ها تعریف این مفهوم است. اما آنچه اهمیت دارد ذکر این نکته است که با تغییر شرایط هدف هم تغییر خواهد کرد. به عنوان مثال مدیران شرکت اپل در سال‌های اولیه فعالیت، هدف

خود را فراهم کردن کار برای مالکان، کارکنان و دوستان شرکت تعریف کرده بودند اما بارش شرکت این هدف اساسی تغییر کرد و هدف‌های جدیدی مانند ارضای نیازهای مصرف‌کنندگان مورد توجه قرار گرفت. همچنین در سالهای اخیر تعدادی از استراتژیست‌های شرکت‌ها به این نتیجه رسیدند که آن‌ها باید در جامعه دارای نقش بوده و فراتر از هدف‌های مرتبط با سهامداران، کارکنان و اعضای وابسته به شرکت عمل نمایند (صالحی حقی، ۱۳۹۱).

۲-۲- ضعف کنترل داخلی

مقررات کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا در قالب بخش ۴۰۴ مدیریت شرکت را ملزم می‌دارد تا تغییرات مهم در کنترل‌های داخلی ناظر بر گزارشگری مالی را که طی ۳ ماهه آخر سال رخ داده است، افشا کند و بر اساس بند ۳۰۲ این قانون، مدیریت باید در گزارش سه‌ماهه و سالانه تمام نقاط ضعف موجود در کنترل داخلی را افشا کند (قانون ساربینز-اوکسلی). هدف خاص قسمت‌های ۳۰۲ ۴۰۴ قانون ساربینز-اوکسلی اطلاع‌رسانی به سرمایه‌گذاران در مورد افشای نقاط ضعف سیستم کنترل داخلی است که ممکن است اشتباهات مالی را افزایش و توانایی مدیران برای مدیریت سود را کاهش دهد (لامبرت و لاکر^۱، ۱۹۸۷). کنترل‌های داخلی مؤثر این اطمینان را می‌دهد که واحد تجاری می‌تواند به اهدافش برسد. برای رسیدن به این هدف باید اطمینان حاصل شود که گزارش‌های کنترل داخلی قابل اعتماد هستند. این شامل دستیابی کارآمد به قوانین و مقررات و سیاست‌ها و تعهدات شرکت است (حساس یگانه و تقی نتایج ملک‌شاه، ۱۳۸۵). بعد از رسوایی‌های مالی تصویب قانون ساربینز-اوکسلی توجه مدیریت را بیش از پیش به کنترل‌های داخلی جلب کرد با تصویب قانون ساربینز - اوکسلی الزامات متعددی برای شرکت‌های سهامی عام وضع گردید که به لحاظ تنوع الزامات و دامنه تاثیر گذاری اش، قانون معتبر و نافذی محسوب می‌شود. اهمیت قانون ساربینز - اوکسلی توجه کننده مؤثر بودن ضعف‌های کنترل داخلی است. تحقیقات بسیار به بررسی عوامل تعیین کننده و آثار و نتایج نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی پرداخته‌اند. تحقیقات اولیه اسکافی و همکاران^۲، (۲۰۰۷) ارتباطی بین این نقاط ضعف و ویژگی‌های شرکت همچون پیچیدگی شرکت، تغییرات سازمانی، اندازه شرکت، سودآوری شرکت و سرمایه گذاری منابع روی کنترل‌های داخلی نشان داده‌اند (حاجیها و حسین نژاد، ۱۳۹۴).

۳- پیشینه پژوهش

ممرآبادی (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی رابطه بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل داخلی و کیفیت گزارشگری حسابرسی" به این نتیجه رسید که بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل داخلی رابطه معناداری وجود دارد در حالی که بین استراتژی کسب و کار و کیفیت گزارشگری حسابرسی رابطه معناداری وجود ندارد. فخاری و علیزاده (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان "بررسی مبعارها و نتایج اقتصادی افشای اختیاری ضعف کنترل داخلی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. نتایج نشان داد رابطه معنی دار بین ضعف کنترل‌های داخلی و عملکرد شرکت وجود دارد همچنین رابطه معنی دار بین ضعف کنترل‌های داخلی و سن شرکت وجود دارد و رابطه معنی دار بین ضعف کنترل‌های داخلی و اندازه شرکت وجود ندارد و رابطه معنی دار بین ضعف کنترل‌های داخلی و اهرم مالی شرکت وجود دارد و در نهایت رابطه معنی دار بین ضعف کنترل‌های داخلی و رشد مالی شرکت وجود ندارد. شیدا و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان "استراتژی کسب و کار و کنترل داخلی در نظام راهبری شرکتی" پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بر خلاف انتظار نظریه‌ی سازمانی، بین نوع استراتژی مورد اتخاذ یک واحد تجاری و اثربخشی کنترل داخلی رابطه‌ی معنی داری وجود ندارد. به عبارت دیگر، پیشرو بودن یک واحد تجاری نمی‌تواند پیش بینی کننده‌ی آن باشد که ضعف کنترل داخلی موجود در آن واحد تجاری باشد. حاجیها و حسین نژاد (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان "عوامل تأثیرگذار بر نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی به بررسی عوامل تأثیرگذار بر نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی" پرداختند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که بین لگاریتم قیمت سهام در تعداد سهام، نسبت موجودی کالا به جمع کل دارایی و زیان با نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و تسعیر نرخ ارز، رشد درآمد، ارزش بازار بر ارزش دفتری، نمره Z آلتمن و جمع کل بدهی بر دارایی رابطه‌ای با نقاط ضعف با اهمیت کنترل داخلی ندارد. بنتلی گودی و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان "برنامه‌ی راهبردی تجاری، کنترل داخلی نسبت به گزارش‌های مالی، و کیفیت گزارش‌های حسابرسی" پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که برنامه‌ی راهبردی تجاری، یک شاخص خلاصه برای ارزیابی قدرت کنترل داخلی شرکت‌ها می‌باشد و نشان می‌دهد که گزارش کنترل‌های داخلی یکی از مهم‌ترین حوزه‌ها برای بهبود کیفیت حسابرسی در میان مشتری‌هایی است که گرایش‌های آینده‌نگری دارند. کیم و همکاران^۳ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان "ضعف کنترل داخلی و

1- Lambert and Lacker

2- Scafy et al

3- Kim et al

رفتار نامتقارن از هزینه‌های فروش، عمومی و اداری" پرداختند. آنها دریافتند که اثر ضعف کنترل داخلی بر چسبندگی هزینه‌های هزینه‌های فروش، عمومی و اداری عمدتاً مربوط به مشکلات کنترل اطلاعات داخلی است همچنین شرکت‌های دارای ضعف کنترل داخلی که قبلاً گزارش ضعف داشته‌اند، به‌طور معناداری تضعیف می‌شوند. نورهوق و همکاران^۱ (۲۰۱۳)، در پژوهشی با عنوان "استراتژی کسب و کار و کیفیت سود" پرداختند. نتایج نشان داد که در هنگام رشد اقتصادی بالا، شرکت‌های مکتشف، حسابداری محافظه کارانه دارند و شرکت‌های مقاومتی مدیریت سود بیشتری دارند. در دوره رشد اقتصادی پایین، شرکت‌های مکتشف در دادن گزارش محافظه کار می‌شوند در حالی که شرکت‌های مقاومتی به صورت تهاجمی درگیر مدیریت سود می‌شوند.

۴- فرضیه پژوهش

با توجه به مطالب بیان شده در بخش مبانی نظری، فرضیه پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:
فرضیه: بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل های داخلی رابطه معناداری وجود دارد.

۵- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف پژوهشی کاربردی و از لحاظ نوع روش تحقیق، پژوهشی توصیفی-همبستگی می‌باشد. به منظور جمع آوری داده‌ها و اطلاعات، از روش کتابخانه ای استفاده شده است. قسمت مبانی نظری از کتب، مجلات و سایت های تخصصی فارسی و لاتین، و داده های مالی مورد نیاز با استفاده از نرم افزار ره آورد نوین و سایت کدال، گردآوری شده اند. جامعه آماری مورد هدف در این تحقیق شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و از همه صنایع طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷ می‌باشد. نمونه آماری به روش نمونه‌گیری حذفی (سیستماتیک) که در آن شرکت‌های انتخاب شده باتوجه به محدودیت‌های ذکر شده در ذیل از بین مجموعه‌ای از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که دارای شرایط ذیل باشند:

- در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷، سهام شرکت در بورس اوراق بهادار مورد معامله قرار گرفته باشد.

- پایان سال مالی شرکت ۲۹ اسفند ماه باشد و در طی دوره پژوهش سال مالی آن عوض نشده باشد.

- جزء شرکت‌های واسطه‌گری مالی و سرمایه‌گذاری (هلدینگ) نباشد.

- اطلاعات مورد نیاز پژوهش را به طور کامل ارائه کرده باشند.

با در نظر گرفتن شرایط فوق تعداد ۹۰ شرکت باقی ماند که در حقیقت نشان دهنده جامعه آماری واقعی مورد رسیدگی می‌باشد. بنابراین با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (EGLS) و رگرسیون لجستیک، فرضیه پژوهش که در قسمت قبل بیان گردید، مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین آزمون فرضیه پژوهش به کمک نرم افزار ایویوز^۲ و به شرح طرح آزمون آماری فرضیه که در بخش های بعد ارائه می شود، صورت پذیرفته است.

۵-۱- مدل های پژوهش

مدل پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

$$MW_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 STRATEGY_{i,t} + \beta_2 LnMWE_{i,t} + \beta_3 AGE_{i,t} + \beta_4 SEGM_{i,t} + \beta_5 EXPOR_{i,t} + \beta_6 REST_{i,t} + \beta_7 ASIZE_{i,t} + \beta_8 INSTOWN_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (1)$$

۵-۲- نحوه اندازه گیری متغیرهای پژوهش

MW: ضعف کنترل داخلی و متغیر وابسته پژوهش می‌باشد که برای سنجش آن از شاخص ضعف کنترل داخلی در گزارش حسابرسی استفاده می‌شود بدین صورت که اگر شرکت حداقل یک ضعف در سیستم کنترل داخلی داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می‌شود.

STRATEGY: معرف استراتژی کسب و کار و متغیر مستقل پژوهش می‌باشد. در پژوهش حاضر برای تعیین نوع استراتژی هر شرکت از سیستم امتیازدهی ترکیبی اینتر و لاکر (۱۹۹۷) استفاده می‌کنیم؛ بدین صورت که برای به دست آوردن امتیازات ترکیبی از پنج نسبت نرخ رشد فروش، هزینه تبلیغات به کل فروش، تعداد کارمندان به فروش، ارزش بازار شرکت به ارزش دفتری آن و نسبت دارایی‌های ثابت به کل دارایی‌ها استفاده می‌شود. سیستم امتیازدهی بدین صورت است که ابتدا شرکت‌ها را بر اساس

1- Nourhough et al

2- Eviews

چهار نسبت اول به ترتیب از بالا به پایین در پنج گروه تقسیم می‌کنیم. بدین صورت که شرکتی که در بالاترین پنجگ قرار دارد امتیاز ۵ و شرکتی که در پایین‌ترین پنجگ قرار می‌گیرد امتیاز ۱ را کسب می‌کند و بقیه شرکت‌ها متناسب با پنجگ مربوطه امتیازدهی می‌شوند. سپس شرکت‌ها را بر اساس نسبت آخر به پنج گروه تقسیم می‌کنیم. این بار شرکتی که در بالاترین پنجگ قرار می‌گیرد امتیاز ۱۰ و شرکتی که در پایین‌ترین پنجگ قرار دارد امتیاز ۵ را کسب می‌کند و بقیه شرکت‌ها متناسب با پنجگ مربوطه امتیازدهی می‌شوند. در مرحله آخر امتیازات به دست آمده از دو مرحله فوق را با یکدیگر جمع می‌نماییم تا امتیاز نهایی هر شرکت به دست آید. دامنه امتیازات ترکیبی (مجموع پنج نسبت فوق) هر شرکت طی یک سال بین ۵ تا ۲۵ خواهد شد. شرکت‌هایی که مجموع امتیازشان در بازه ۵ تا ۱۵ باشد به عنوان شرکت‌های تدافعی و شرکت‌هایی که مجموع امتیازشان در بازه ۱۵ تا ۲۵ باشد به عنوان شرکت‌های تهاجمی تعیین می‌گردند (تثانی و محب خواه، ۱۳۹۳).

LnMWE: ارزش بازار شرکت میباشد و به صورت لگاریتم طبیعی ارزش بازار شرکت اندازه گیری می گردد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

AGE: سن شرکت میباشد و به صورت لگاریتم طبیعی تعداد سالهایی که شرکت در بورس پذیرفته شده اندازه گیری می گردد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

SEGM: واحد های کسب و کار میباشد و یک متغیر مجازی است، بدین صورت که اگر شرکت شعبات فرعی داشته باشد کد یک در غیر این صورت صفر کدگذاری می گردد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

EXPOR: صادرات شرکت میباشد و یک متغیر مجازی است بدین صورت که اگر شرکت صادرات داشته باشد کد یک و در غیر این صورت صفر کدگذاری می گردد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

REST: تجدید ارائه صورت های مالی میباشد و یک متغیر مجازی است بدین صورت که در صورت تجدید ارائه صورتهای مالی کد یک در غیر این صورت صفر کدگذاری می گردد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

ASIZE: اندازه حسابرس میباشد و یک متغیر مجازی است بدین صورت که اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی و مفید راهبر حسابرسی شده باشد کد یک و در غیر این صورت صفر کدگذاری می گردد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

INSTOWN: درصد مالکیت نهادی میباشد که بیان گر درصد سهامی است که در اختیار بانکها، بیمه‌ها، صندوق‌های بازنشستگی میباشد (بنتلی گودی، ۲۰۱۷).

E: باقی مانده مدل می باشد.

۶- یافته های پژوهش

در این بخش به آمار توصیفی و استنباطی در ارتباط با تحلیل داده های پژوهش پرداخته می شود.

۶-۱- آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های مرکزی همچون میانگین و شاخص‌های پراکندگی همچون انحراف معیار، و در نهایت حداقل و حداکثر در جدول (۱) انجام پذیرفته است.

جدول (۱) - آمار توصیفی متغیرها

متغیرهای پیوسته تحقیق					
متغیر	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
تعداد ضعف کنترل داخلی	۰/۵۳۵	۰/۰۰۰	۸/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۰۲۷
تأخیر گزارش حسابرسی	۵۰/۶۱۳	۵۲/۰۰۰	۱۰۶/۰۰۰	۰/۰۰۰	۲۵/۴۲۳
ارزش بازار شرکت	۱۴/۰۶۸	۱۳/۸۵۴	۱۸/۲۰۸	۱۱/۳۲۱	۱/۳۹۶
سن شرکت	۴۰/۳۷۱	۴۳/۰۰۰	۶۶/۰۰۰	۱۴/۰۰۰	۱۲/۵۵۴
واحد‌های کسب و کار	۲/۷۸۱	۳/۰۰۰	۷/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۲۷۴
صادرات شرکت	۰/۶۹۶	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۶۰
تجدید ارائه صورت های مالی	۰/۴۴۶	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۹۸
اندازه حسابرس	۰/۲۳۵	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۲۴
درصد مالکیت نهادی	۰/۶۶۷	۰/۷۵۷	۰/۹۸۰	۰/۰۰۰	۰/۲۶۸
متغیرهای مصنوعی تحقیق					
متغیر	میانگین	تعداد ۱	تعداد ۰	انحراف معیار	

استراتژی کسب و کار	۰/۴۴۰	۲۲۳	۲۸۴	۰/۴۹۷
ضعف کنترل داخلی	۰/۳۸۹	۱۹۷	۳۱۰	۰/۴۸۸
اصلاح ضعف کنترل داخلی	۰/۰۹۷	۴۹	۴۵۸	۰/۲۹۶
واحد های کسب و کار	۰/۸۵۲	۴۳۲	۷۵	۰/۳۵۵
صادرات شرکت	۰/۶۹۶	۳۵۳	۱۵۴	۰/۴۶۰
تجدید ارائه صورت های مالی	۰/۴۴۶	۲۲۶	۲۸۱	۰/۴۹۸
اندازه حسابرس	۰/۲۳۵	۱۱۹	۲۸۸	۰/۴۲۴

اصلی ترین شاخص مرکزی میانگین است که بیانگر نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها است و همچنین انحراف معیار یکی از مهمترین پارامترهای پراکندگی و معیاری برای میزان پراکندگی مشاهدات از میانگین است. حال با توجه به نتایج جدول فوق میانگین متغیر ضعف کنترل داخلی معادل ۰/۳۸۹ می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته اند، و انحراف معیار آن معادل ۰/۴۸۸ است. به عبارت دیگر، مقدار انحراف معیار نشان می‌دهد، متوسط میزان پراکندگی مقادیر ضعف کنترل داخلی حول میانگین برابر ۰/۴۸۸ است.

۶-۲- آمار استنباطی

۶-۲-۱- نتایج تخمین مدل پژوهش

با توجه به نتایج جدول (۲) مشاهده می‌شود که آماره LR دارای مقدار ۳۴/۵۴۸ و معناداری آن نیز کمتر از ۰/۰۵ است. در نتیجه کلیت مدل رگرسیون پذیرفته می‌شود؛ به این معنی که بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته رابطه معناداری وجود دارد و حداقل یک متغیر مستقل با متغیر وابسته رابطه معنی داری دارد. خلاصه نتایج مدل رگرسیونی پژوهش در جدول (۲)، ارائه شده است:

جدول (۲) - نتایج تخمین مدل اول پژوهش

عنوان	نماد	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	معناداری	VIF
عرض از مبدا	C	۰/۶۳۵	۱/۱۶۶	۰/۵۴۵	۰/۵۸۶	-
استراتژی کسب و کار	strategy	۰/۵۵۵	۰/۲۰۵	۲/۷۱۱	۰/۰۰۷	۱/۱۸۱
ارزش بازار شرکت	Lnmv	-۰/۱۱۸	۰/۰۸۳	-۱/۴۲۸	۰/۱۵۳	۱/۵۰۰
سن شرکت	Age	۰/۰۰۱	۰/۰۰۸	-۰/۱۱۹	۰/۹۰۶	۱/۲۳۵
شعب فرعی شرکت	Segm	-۰/۰۴۵	۰/۰۸۵	-۰/۵۲۸	۰/۵۹۸	۱/۲۸۹
صادرات شرکت	Expor	-۰/۰۲۲	۰/۲۴۵	-۰/۰۹۰	۰/۹۲۸	۱/۴۴۹
تجدید ارائه صورت های مالی	Rest	۰/۳۰۰	۰/۲۱۲	۱/۴۱۳	۰/۱۵۸	۱/۲۷۳
اندازه حسابرس	Assize	-۰/۴۲۰	۰/۲۵۴	-۱/۶۵۳	۰/۰۹۸	۱/۲۳۴
درصد مالکیت نهادی	Int	۰/۰۳۱	۰/۴۷۴	۰/۰۶۶	۰/۹۴۷	۱/۸۶۳
آماره LR	معناداری LR	شبه R^2	آماره هاسمر-لمشو (HL)	معنی داری HL		
۳۴/۵۴۸	۰/۰۲۳	۰/۰۵۱	۵/۶۶۲	۰/۰۶۸۵		

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول شماره (۲) از برآورد الگوی تحقیق، مشاهده می‌گردد که معنی داری آماره LR کمتر از ۵ درصد می‌باشد که نشان دهنده قابلیت اتکای مدل می‌باشد؛ این در حالی است که معنی داری آماره هاسمر-لمشو نشان دهنده خوبی برازش مدل است (معنی داری بیش از ۵ درصد). علاوه بر این، آماره Z متغیر استراتژی کسب و کار برابر با ۲/۷۱۱ و میزان معنی داری آن کمتر از ۵ درصد است. در نتیجه می‌توان بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل های داخلی رابطه معناداری وجود دارد، بنابراین فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود. همچنین از آن جایی که VIF برای تمامی متغیرهای مستقل دارای مقادیری کمتر از ۱۰ می‌باشد، در نتیجه فرض عدم وجود همخطی بین متغیرهای مستقل پژوهش پذیرفته می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به تایید وجود رابطه معنی دار بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل های داخلی و در تبیین نتایج حاصل از این فرضیه می‌توان به این مورد اشاره کرد که شرکت‌های ته‌جامی به احتمال زیاد ضعف کنترل داخلی بیشتری دارند. این یافته مطابق با یافته های پژوهش ممرآبادی (۱۳۹۷)، فخاری و علیزاده (۱۳۹۵)، بنتلی گودی و همکاران (۲۰۱۷)، کیم و همکاران (۲۰۱۶) میباشد. لذا به اداره کنندگان شرکتها پیشنهاد می‌گردد، استراتژیهای کسب و کاری را اتخاذ نمایند که موجب شناسایی کنترل های داخلی در شرکت شوند. از این رو مطابق با یافته های پژوهش، پیشنهادهای زیر جهت پژوهش های آتی ارائه می‌شود: پیشنهاد می‌گردد موضوع این پژوهش را بر حسب نوع استراتژی کسب و کار بکار گرفته شده بصورت تفکیکی در شرکتهای بورسی بررسی کنند. همچنین این پژوهش در میان شرکت‌های حاضر در بورس اوراق بهادار تهران انجام گردید به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد این پژوهش را در میان شرکت‌های کوچک و متوسط اجرا کنند.

منابع

- تنانی، محسن و محب‌خواه، محمد. (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین استراتژی کسب و کار با کیفیت سود و بازده سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، پژوهش های تجربی حسابداری، ۴(۱)، ۱۰۵-۱۲۷.
- حاجیه‌ها، زهره و محمدحسین نژاد، سهیلا. (۱۳۹۴)، عوامل تأثیرگذار بر نقاط ضعف بااهمیت کنترل داخلی، پژوهشهای حسابداری مالی و حسابرسی، ۷(۲۶)، ۱۱۹-۱۳۷.
- حساس یگانه، یحیی و قنبریان، رضا. (۱۳۸۵)، کیفیت حسابرسی از دیدگاه نظری و تحقیقات تجربی، مجله حسابداری رسمی، ۸(۹)، ۴-۴۷.
- سازمان بورس و اوراق بهادار (۱۳۹۱). دستورالعمل کنترل‌های داخلی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرا بورس ایران، تهران.
- سلیمانی امیری غلامرضا، حکمت هانیه، نایب محسنی شیدا. (۱۳۹۴). استراتژی کسب و کار و کنترل داخلی در نظام راهبری شرکتی. همایش ملی حاکمیت شرکتی. دانشگاه الزهراء، تهران.
- صالحی‌حقی، ناهید. (۱۳۹۱)، بررسی ارتباط بین استراتژی شرکت، ساختار سرمایه و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات آذربایجان شرقی.
- فخاری، حسین و علیزاده، محمد. (۱۳۹۵)، بررسی معیارها و نتایج اقتصادی افزایش اختیاری ضعف کنترل داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نخستین کنفرانس بین المللی پارادیم های نوین مدیریت هوشمندی تجاری و سازمانی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
- ممرآبادی، مسعود. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین استراتژی کسب و کار و ضعف کنترل داخلی و کیفیت گزارشگری حسابرسی. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری گرایش حسابرسی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین المللی امام رضا (ع).
- Bedard, J.C. and Graham, L. (2011). Detection and Severity Classifications of Sarbanes-Oxley Section 404 Internal Control Deficiencies. *The Accounting Review*, 86(3), 825-855.
- Bentley-Goode, K.A., Newton, N.J. and Thompson, A.M. (2017). Business Strategy, Internal Control over Financial Reporting, and Audit Reporting Quality. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 36(4), 49-69.
- Kim, J-B., Lee, J.J. and Park, J.C. (2016) Internal Control Weakness and the Asymmetrical Behavior of Selling, General, and Administrative Costs, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2481600> .
- Lambert, R., and Larcker, D. (1987). An analysis of the use of accounting and market measures of performance in executive compensation contracts, *Journal of Accounting Research*, NO 25, 85-125.
- Nurul Houque, M., Ryan K. and Reza, M. (2013). BUSINESS STRATEGY AND EARNINGS QUALITY. Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=2198626>.

سال پنجم، شماره ۵۱، اسفند ۱۳۹۸

نشریه علمی-پژوهشی
ISSN: 2476-3667